

Tarihçe

Kars adının kaynağı Karsaklardan gelmektedir. Kars, “**Türkiye’deki en eski Türkçe il adı**” olma ünvanına sahiptir.

- M.Ö. 5000-4000 HURİLER,
- M.Ö. 9. Yüzyılda URARTULAR,
- M.Ö. 665 yılında İSKİTLER,
- M.Ö. 145 yılından itibaren PARTLAR bölgede egemen olmuşlar ve KARSAKLI BEYLİĞİ’ni kurmuşlardır. KARSAKLAR M.Ö. 2. Yüzyıldan M.S. 5. Yüzyıl ortalarına kadar Kars’ta hüküm sürmüşlerdir.
- 430 yılında SASANİLER’e geçen bölge; uzun süre Sasani, Bizans ve Araplar arasında savaş alanı olmuştur.
- 1064 yılında SELÇUKLULAR,

- 1200 yılında GÜRCÜLER,
- 1239'da MOĞOLLAR,
- 1406'da KARAKOYUNLULAR,
- 1467'de de AKKOYUNLULAR bölgede egemen olmuştur.
- 1535 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarına katılmıştır.

1853 – 1856 Osmanlı Rus Savaşında, Kars'ın Rus ordularına karşı kahramanca savunulması sonucunda; Kazanılan 1855 KARS ZAFERİ nedeniyle, şehrimize verilen «KARS ZAFER MADALYASI» aynı zamanda Anadolu'da bir şehre verilen ilk GAZİLİK madalyasıdır.

18 KASIM 1877 den 25 NİSAN 1918 kadar 40 yıl Rus işgali altında kaldıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti topraklarına katılmıştır.

Milli Mücadele döneminde, Karşlılar önce Milli Şura sonra Cenub-i Garb-i Kafkas hükümetlerini kurmuşlardır.

30 Ekim 1920'de Kazım Karabekir yönetimindeki Türk Ordusu Kars'ı alarak Türk topraklarına katmıştır.

Zafer Madalyası

1853-1856 tarihleri arasında Osmanlı ile Rusya arasında yapılan Kırım savaşı devam ederken Osmanlı İmparatorluğunu sıkıştırmak amacıyla 14 Haziran 1855 tarihinde Rus Orduları doğu sınırlarımızı aşarak Kars Şehrini muhasara etmeye başlamıştır. Müşir Mehmed Vasıf Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu **135 gün** süren Rus kuşatmasına karşı Kars halkı ile birlikte kahramanca bir savunma yaparak **29 Eylül 1855 günü Kars Zaferini kazanmıştır.**

Sultan Abdulmecid'in firmanıya 3 yıl süreyle vergiden muaf tutuları Kars şehrine unvanı verilmiş,. Naif Efendi tarafından madalya resimleri, Mr. Robertson tarafından madalya kalıbının hazırlandığı altın, gümüş ve bakırdan. **"Kars Zafer Madalyaları"** yaptırılmıştır.

Kars Zafer Madalyasının bir yüzünde Kars Kalesi, diğer yüzünde ise Sultan Abdulmecid Tuğrası bulunmaktadır. Madalyalar; 7 dirhem (13,4 gram) ağırlığında, 3,6 cm çapında altın, 29,7 gram gümüş ve 7 dirhem ağırlığında bakırdan 23,000 adet darp edilerek 1856 yılında Kars Zaferini kazanan askerlerimize ve şehit asker ailelerine dağıtılmıştır.

Günümüzde **İstanbul Arkeoloji Müzeleri** Envanter Defterinin 328, envanter numarasının 89. sırasında altın, 90. sırasında gümüş ve 91. sırasında bakırdan yapılmış olan **"Kars Zaferi Madalyaları"** bu müzede bulunmaktadır.

Kars'ın Rus Ordularına karşı kahramanca savunulması sonucunda; kazanılan 1855 Kars Zaferi nedeniyle, Şehrimize verilen. "Kars Zafer Madalyası" aynı zamanda Anadolu'da bir şehre verilen ilk Gazilik Madalyasıdır.

Kars Adının Menşei

Kars deyince akla, hamaset (yiğitlik) ve menkıbe diyarı gelir. Esasen ismi de menkıbeye dayanır. Kars adı milattan önce 130-127 tarihleri arasında Kafkas Dağları'nın kuzeyinden Dağıstan'dan gelerek bu havalide yerleşen Bulgar Türkleri'nin "Velentur" boyunun **"Karsak oymağından"** gelmektedir.

Kaşgarlı Mahmut Kars kelimesi için: "deve veya koyun yününden yapılan elbise ve karsak derisinden güzel kürk yapılan bir hayvan, bozkır tilkisi" demektedir.

Türkiye' de bundan daha eski **"Türkçe"** isim taşıyan bir şehrimiz daha yoktur.

Eski Türkçe'de "Karsak" karnının altı beyaz 75-80 cm. boyundaki çöl tilkisinin adıdır. Bu hayvanı totem edindiklerinden Kıpçaklar'ın "Karsak " boyuna da bu ad verilmiştir.

Buhara'lı Şeyh Süleyman da Kars'a; "Şal, kuşak, dokuma, belbağı, futa, miyanbet, karsak, tilki" demektedir.

Batlamyus Kars'a; "Khorsa", Strabom ise; "Khorzene" demektedir. Bir söylentiye göre de: Gürcü dilinde **"Kapi kenti"** anlamına gelen "Karis Kalaki"den gelmektedir.

Türkistan'da bir su , Dağıstan'da bir köy, Bursa, Kahramanmaraş, Adana, Silifke, Tortum, Tercan, Afyon, Bolu ve Ankara'da birer köy; Ural Irmağı civarında bir göl, köy ve dağ; Makü Bölgesi'nde bir kışlak adıdır.

Çıldır Gölü kuzeyinde ve ortasından devlet sınırı geçen Sodalı Göl'ün kuzeyindeki Karsak, Karzak Kasabası ile Karsak Gölü adları da Bulgar göçebelerinden kalmadır.

Sarıkamış Şehitleri

Sarıkamış Şehitleri Hikayesi

Yıl 1914...Yer Sarıkamış...

Sarıkamış'ta 60 bini donarak olmak üzere 78 bin şehit vermiştik.

1914 yılının 15-22 Aralık tarihleri arasında, Sarıkamış yakınındaki Allahuekber dağlarında, Kars'ı Ruslardan geri almak için harekate katılan 60 bin asker donarak öldü.

Başkumandan vekili Enver Paşa büyük bir güçle, Rusları hiç beklemedikleri bir yerden, Allahuekber dağlarından aşarak vurmaya ve Kars'ı yeniden vatan topraklarına katmayı hedeflemişti.

Allahuekber dağlarının yer yer 2-3 bin rakımlı geçitlerinde ısı sıfırın altında 30 dereceye kadar düşüyordu. Türk askerlerinin büyük bölümü ise çölden gelmişti ve üzerlerinde yazlık üniformalar vardı.

Sarıkamış'ta dondurucu soğuk altında askerlerimizin durumunu Kurmay Subay Şerif Bey "Sarıkamış" adlı kitabında şöyle anlatıyor:

"Yol kenarında karların içinde çömelmiş bir asker, bir yığın karı kollarıyla kucaklamış, titreyerek, feryat ederek dişleriyle kemiriyordu. Kaldırıp yola sevk etmek istedim. Beni hiç görmedi. zavallı çıldırmıştı. Bu suretle şu lanetli buzullar içinde biz belki on bin kişiden fazla insanı bir günde karların altına bıraktık ve geçtik".

Rus Kafkas Ordusu Kurmay Başkan Vekili Dük Aleksandroviç Pietroviç Sarıkamış'ta gördüklerine anılarında şöyle yer vermiş:

"İlk sırada diz çökmüş 9 kahraman. Mavzerleriyle nişan almışlar, tetiğe asılmak üzereler ama asılamamışlar... İkinci sırada cephane taşıyanlar var, sandıkları bir avuçlamışlar ki, kainattan hırslarını almak istiyor gibiler. Öylesine kaskatı kesilmişler... Ve sağ başta Binbaşı Nihat. Dimdik ayakta, başı açık, saçları beyaza boyanmış, gözleri karşıda...Allahuekber dağlarındaki son Türk müfrezesini teslim alamadım. Bizden çok evvel, Allah'larına teslim olmuşlardı."

Allahuekber dağları, 37 bin şehit verilerek aşıldı ve Sarıkamış kuşatıldı. Sarıkamış kuşatma harekatı aşırı soğuk ve açlık yüzünden, hedef ele geçirilemeden, 5 Ocak 1915'de sona erdi.

Osmanlı Ordusu bu dağlarda, 60 bini donma sonucu tam 78 bin şehit verdi. Rus birlikleri de bu savaşlarda 32 bin askerini kay

Bayrak Tepe Kayak Merkezi

Kristal Karlar Diyarı Sarıkamış

Sarıkamış'ı diğer pistlerden ayıran en önemli özelliği bölgeye yağan kar cinsi ve doğal güzelliğidir. Kayak sporu için oldukça elverişli ve dünyada sadece Alpler de olan toz kristal kar, ülkemizde bir tek Sarıkamış'ta mevcuttur.

Yılın büyük bir bölümünün güneşli geçmesine rağmen kar, ilk yağdığı günkü tazeliğini yitirmeyip, kayak severlere pırıl pırıl piste, güvenle kayma zevkini yaşatmaktadır. Sarıkamış'ta bulunan kayak pistleri sarıçam ormanlarıyla çevrili olduğundan rüzgara karşı korunaklıdır ve pistlerde çığ tehlikesi bulunmamaktadır.

Ayrıca ileri görüşlü yöneticiler, mükemmel bir planlama ile kayak alanlarını koruma altına almışlardır. Herhangi bir yatırımcı Sarıkamış'a yatırım yapmayı planladığında en kısa sürede gerekli izinleri alabilmektedir. Kayak merkezinin ilçeye uzaklığı 1 km olması nedeni ile yatırımcıya ulaşım, malzeme temini, iş gücü ve benzeri konularda kolaylıklar sağlamaktadır.

Dünyanın en uzun kayak pistlerinden birine sahip olan ve "Türkiye'nin Innsburg'u" diye de adlandırılan Sarıkamış'ı diğer pistlerden ayıran özelliklerin başında bölgeye yağan karın cinsi ve oranı geliyor. Sarıkamış dışında sadece Alpler'de bulunan kristal kar, kayak sporu için son derece elverişli. Yılın büyük bir bölümünün güneşli geçmesine rağmen, kar ilk yağdığı günkü özelliğini kaybetmiyor. Ortalama sıcaklığın yıllık 3-4 derece olduğu (en düşük 32, en sıcak 33 derece) Sarıkamış'ın kayak pistlerinde çığ tehlikesi yok. Ayrıca pistler sarıçam ormanlarıyla çevrili olduğundan rüzgardan da korunuyor.

Toplam Pist Uzunluğu 25 km'dir. Pistler 2 etaplı olup, zirveden 1.etap' a kadar 5 pist, 1.etaptan aşağıya kadar ise 2

pist vardır. İlâveten zirveden Karanlık Dereye 2 pist inmektedir. Bu bölgede 200 m'lik half-pipe (snowboard) pisti bulunmaktadır.

Sarıkarnış Kayak Merkezi

Bu suretle Toplamda; 2 yeşil, 1 Mavi, 3 Kırmızı ve 3 Siyah olmak üzere 9 pist mevcuttur.

En uzun kayak parkuru 5250 metre uzunluğundadır. Bu da ideal bir kayak parkuru niteliği taşımaktadır.

Ayrıca; 5 km'si Uluslararası Federasyon tarafından tescilli Cross Country

Alanı (Toplam uzunluğu 50 km) mevcuttur.

Bölgede saatte 2400 kişi kapasiteli Elektronik Telesiyej hizmet vermek -

Sarıçam ormanlarıyla kaplı zirveden aşağıya doğru inmeye başladığınızda; en güzel çam yeşilinin, ormanların melodik uğultusunun, cıvı cıvı kuş seslerinin, sincapların, en güzel kar beyazının, eşliğinde 7 kilometrelik iniş keyfini yaşayabilirsiniz.

Sarıkarnış kış sporları merkezi olduğu kadar, doğa ile bütünleşip en iyi performansı alabileceğiniz dağcılık, binicilik, trekking, izcilik ve diğer doğa sporları için de, en elverişli yerlerden birisidir.

İlçenin rakımının yüksek oluşu nedeniyle özellikle yaz dönemi kondisyon geliştirmek açısından ülkemizin en ideal kamp merkezlerinden biri olma yolunda ilerlemektedir. Bu anlamda Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 6000 m2 alana Gençlik merkezi ve 18000 m2 alanda 2 adet sentetik çim saha ve buz pateni projesine 2014 yılı itibari ile başlanmıştır.

Aşıklık Geleneği

Anadolu'nun kültürel belleğinin yanı sıra kültürel çeşitlilik ve zenginliğinin de önemli bir ifadesi olan Âşıklık geleneği; yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, şiiri, müziği ve hikâye anlatımını içeren çok yönlü bir sanattır. Kendine özgü geleneği ve icrası olan âşıklık geleneğinin en önemli niteliği, döneminin yaşayış ve haya ta bakış tarzını, etik ve estetik değerlerini yansıtarak geniş halk kitlelerine hitap edebilmesidir.

Geleneğe uygun bir biçimde şiir söyleyebilen, karşılıklı atışma yapabilen, hikâye anlatabilen ve icralarını çoğunlukla saz eşliğinde gerçekleştiren sanatçılara âşık; bu söyleme biçimine "âşıklık-âşıklama" denilmektedir. Bu sanatın temsilcileri, usta âşıkların yanında uzun yıllar çıraklık yaparak yetişmektedirler. Âşıklar, hem manzum hem de manzum-mensur eserlerle edebiyatımızda âşık tarzı adı verilen kendilerine has bir üslup oluşturmuşlardır.

Âşıklık geleneğinin kökeni konusunda çeşitli görüşler bulunmakla birlikte genel kabul, âşıklığın ozan -baksı edebiyatı olarak adlandırılan Türk destan anlatım geleneğine dayandığı ve Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinde n sonra ortaya çıkan tasavvufi düşünce ile Selçuklu ve Osmanlı yaşamı biçimi ve kabullerinin bu geleneği şekillendirdiği yönündedir. Âşık, güzellikleri övdüğü ve acıları dramatik bir dille vurguladığı kendi deyişlerini veya ustalarının deyişlerini yöresel ezgilerle saz eşliğinde söyler. Âşıklar tarafından söylenen şiir ve hikayeler, sevgiliye duyulan özlemi, ilahi aşkı, kahramanlık hikayelerini ve döneminin toplumsal sorunlarını konu edinir. Anadolu insanının dünya görüşü, ahlaki ve estetik anlayışı âşıkların şiirlerinde ifade edilir.

Âşık repertuarı, geçmişten günümüze anonim bir şekilde aktarılan aynı biçimsel özellikleri taşıyan âşıklık edebiyatının şiir, söyleyiş ve icra tarzlarıdır. Bu tarzlar bölgelere ve yörelere göre farklı özellikler taşıyabilmekte ve farklı isimlerle de anılabilmektedir. Atışma, Leb Değmez, Muamma Asma, Varsağı, Taşlama, Kalenderi, Selis, Deyiş, Destan, Divan, Koşma, Tekellüm, Mani, Türkü, Semai, Satranç ve Vezn-i Ahar âşık repertuarının türlerindendir. Âşık repertuarının en bilinen türlerini atışma ve leb değmez oluşturur. Atışma, en az iki âşığın dinleyici huzurunda karşı karşıya gelerek söyleştiği veya birbirlerini söyledikleri sözlerle alt etmeye çalıştıkları bir tür yarışmadır. Leb değmez ise âşıkların ustalıklarını sergilemek için bir nevi söz hüneri olarak başvurdukları bir atışma biçimidir. Bu tür, âşıkların dudaklarının arasına aldıkları bir toplu iğne eşliğinde b, p, m, f, v gibi dudak ve diş -dudak seslerini kullanmadan şiir söylemeleri esasına dayanır.

Âşıklar sanatlarını icra ederken yörelere göre değişiklik göstermekle birlikte âşık fasılları adı verilen belirli bir silsileyi gözetirler. Merhabalaşma; âşıkların seyircileri selamladığı, "hoşgeldiniz", "merhaba", "safa geldiniz" gibi rediflere bağlı deyişler söylediği giriş bölümüdür. Hatırlatma; usta âşıklardan deyişlerin okunduğu bölümdür. Tekellüm; icranın en geniş ve en çok beceri isteyen bölümü olup daha çok iki âşık ile yapılmaktadır. Bu bölümde âşıklar hünerlerini sergileyerek üstünlüklerini ortaya koyma gayreti içinde birbirlerini taşıyarak yarışır.

Âşıklık geleneği içerisinde güçlü bir yere sahip olan usta -çırak ilişkisi, geçmişten günümüze kadar yaşamış olan

âşıklar arasında bilgi, görgü ve tecrübe iletimini sağlayan bir köprü vazifesi görmektedir. Karacaoğlu, Köroğlu, Kazak Abdal, Pir Sultan Abdal, Ercişli Emrah, Gevheri, Âşık Ömer, Kul Himmet, Dadaloğlu, Dertli, Ruhsati, Bayburtlu Zihni, Âşık Şenlik, Âşık Sümmani, Âşık Mahzuni Şerif, Âşık Veysel, Davut Sulari, Âşık Murat Çobanoğlu ve Âşık Yaşar Reyhani bu geleneğin kaybettiğimiz değerli temsilcilerindendir. Âşıklık geleneğinin temsilcilerinin isimleri caddelere, sokaklara ve okullara verilerek gelenek taşıyıcılarının isimleri yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Sözlü anlatım geleneği ile kuşaktan kuşağa aktarılan âşıklık geleneğine dair şiir ve hikâyeler günümüze kadar ulaşmıştır. Günümüz âşıkları sanatlarını geleneğin bugün canlı olduğu Orta ve Doğu Anadolu'da genellikle âşık kahvehanelerinde icra etmektedirler. Âşık kahvehanelerinin dışında özellikle büyük kentlerde sivil toplum kuruluşlarının düzenledikleri Âşık Bayramları ile yerel yönetimlerin düzenlediği festivaller yeni icra mekânları olarak öne çıkmaktadır. Geleneğin geçmişten günümüze yaşayabilirliğini güvence altına almak amacıyla 1986 yılında Kültür Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Yaşayan Halk Şairleri veri tabanına 795 âşık kayıtlıdır.

Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü ve UNESCO Türkiye Milli Komisyonu işbirliğiyle Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Âşık Sanatı, 29-30 Kasım 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Merhum Âşık Muharrem Ertaş'ın Arzu ile Kamber CD'si Bakanlık tarafından 2010 yılında çıkarılmıştır.

Geleneğin genç kuşaklara aktarılması amacıyla âşıklık geleneğini Türkiye'de yaygın olarak sürdürüldüğü illerden biri olan Kars'ta, Doğu Anadolu'da Kültür Turizmi İçin İttifaklar Birleşmiş Milletler Ortak Programı kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Kars Belediyesi'nin işbirliği ile Âşık Kültür Evi 2011 yılında kurulmuş, Âşıklardan Halk Hikayeleri kitabı ve CD'si yayımlanmıştır.

Bu geleneğin önemli temsilcilerinden olan merhum Âşık Şeref Taşlıova, Neşet Ertaş, Veli Aykut, Mehmet Acet ve İsmail Nar Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından "Yaşayan İnsan Hazinesi" olarak ilan edilmişlerdir. Âşıklık Geleneği, 2009 yılı itibarıyla UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesine kayıtlıdır.

Ebul Hasan Harakani

M.S. 963-1033 (Hicri 352-425) yılları arasında yaşayan evliyanın asıl adı Ali Bin AhmedCaferdir. Bugünkü İRAN'ın Horasan bölgesinde Bistam kasabasına bağlı Harakan köyünde doğmuştur. Hicri 352 - Miladi 963 yılında fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Ebul Hasan küçük yaşlarında Harakan köyünde çobanlık yapmış daha sonra çiftçilikle uğraşmıştır. Gençliğinde kervanlara yük taşıyıcılığı da yapan Ebul Hasan kaynaklarda belirtildiğine göre kendisinden bir asır önce Horasan da yaşayan Beyazid-i Bestaminin tasavvufundan etkilenecek Bestamidergahında bir süre türbedarlık yapmıştır. Bu süre içerisinde tasavvufa erişen Ebul Hasan daha sonra çağının en büyük manevi şahsiyetlerinden birisi olmuştur.

Ebul Hasan Harakani'nin ölümünden 3 asır sonra müritlerinden birisi tarafından yazılan 'Nurul Ulum' adlı eserde; evliyanın ilmi ve hayatından kesitleri öğrenmekteyiz. Farsça el yazması bu eserin orijinali günümüzde BristhMuseum kataloğunda bulunan Nurul Ulum, 6 bölümden oluşmuş, son bölümü evliyanın yaşamını anlatan tek orijinal eserdir.

Türkmenistan'dan Anadolu'ya M.S.11.yüzyılda Selçuklu akınları sırasında (1018 -1021) geldiği anlaşılan Ebul Hasan Hicri 425 Miladi 1033 yılında Kars'a 15 km. uzaklıktaki Yahnı dağının eteğinde Bizans ordusu ile yapılan bir savaşta yaralanarak Kars'ta şehit olmuştur. Şahadet mertebesine erişen ilk Anadolu evliyalarından birisi olan Ebul Hasan için 1064 yılında Sultan Alpaslan'nın Kars'ı fethetmesinden sonra bugünkü Kaleiçi mahallesinde bir türbe yaptırılmıştır. Türklerin Anadolu'ya yerleşmeye başladığı tarih olan 1064'den önce Anadolu'nun Türkleşmesi için gelen bu Alperen 70 yıllık ömrünün tamamında tasavvufunu insan sevgisi üzerine kurmuştur. Nurul Ulum adlı eserden onun 'Türkmenistan'dan Şam'a kadar yaşayan birisinin eline diken batsa acısı benim acımdır' şeklindeki düşüncesinde bu muazzam insan sevgisi ifadesini bulur.

Evliyanın Kars merkezinde Kaleiçi mahallesindeki türbesi Ortaçağın sonlarına kadar Kars ve Doğu Anadolu'da geçen siyasi mücadele ve savaşlar sebebiyle zamanla unutulmasına yol açmıştır. Ancak 1579 yılında Osmanlı Padişahı III.Murad doğu sınırlarındaki siyasi istikrarsızlığa son vermek için Lala Mustafa Paşa komutasında gönderdiği 100 bin kişilik Osmanlı ordusu Kars'ı eyalet merkezi yapmak için başlatılan imar çalışmaları sırasında bu Anadolu evliyasına

ait kabir bulunarak Ebul Hasan'ın ismine izafeten Evliya Camii inşa edilerek evliyanın kabri de camii bahçesindeki türbeye defnedilmiştir. Basit örgü sistemi ile tûf taşından dörtgen planlı olarak yapılan Ebul Hasan Harakani türbesi 1998 yılında Evliya Camisinde başlatılan restorasyon çalışmaları sırasında türbenin basit örgü duvarları kaldırılarak kubbeli bir şadırvan içerisine alınmış ve Evliya mezarının sandukasının etrafı ahşap çerçeve ile çevrilmiştir. Sandukanın üzerindeki kavuk ve kadife örtü de tamir edilerek orijinal hali ile yeniden sanduka üzerine konulmuştur. Evliyanın türbesi bu onarımdan sonra halkın ziyaretine açılmıştır.

11. Asrın tasavvuf alimlerinden Ebul Hasan Anadolu'nun Türkleşmesi için müritleri ile birlikte hizmette bulunmuş tevazu sahibi bir evliya idi. O Anadolu'nun fethi için Alperenlik ruhuyla ilk tohumları atmış, kendisinden bir asır sonra yaşayan Ahmed YESEVÎ'yi de etkilemiştir. Ebul Hasan'ın tasavvuf görüşünü anlatan Nurul Ulum adlı eserden onun ' Her kim bu dergaha gelirse ekmeğini veriniz, inancını sormayınız' şeklindeki düşüncesi daha sonra Mevlana'da ' Kim olursan ol yine gel' şeklinde ifadesini bulmuştur. Mevlana şiiirlerinde Ebul Hasan Harakani'yi ' Şeyh-i Din' (Dinin Şeyhi) olarak nitelemiştir. Yine Ebul Hasan Harakani Nurul Ulum adlı eserin 6. bölümünde ' Bana seni gerek' şeklinde ifade ettiği Allah sevgisi Yunus Emre'nin şiiirlerinde şekillenmiştir.

Anadolu'nun Türkleşmesinde ve aydınlanmasında büyük rol oynayan Evliya Alperenlerden birisi olan Ebul Hasan Harakani ne yazık ki yeterince tanınmamış yada tanıtılmamış Kars şehrinin önemli değerlerinden birisidir.

Ebû'l Hasan Harakân-i Türbesi

Kars ili, Merkez Kaleçi mahallesi, Ozanlar sokak, Pafta 30, Ada 72, Parsel 4'de yer alan bugünkü Evliya Camii külliyesi içerisindeki Ebul Hasan Harakani türbesi şehit olduğu 1033 yılından 31 yıl sonra Kars'ın Alpaslan tarafından fethedilmesi sırasında yapılmıştır. Yüzyıllar içerisinde türbe bazı değişikliklerle günümüze kadar ulaşmıştır. 1998 yılına kadar Evliya camii bahçesinde tûf taşından basit örgü sistemi ile yapılan dörtgen bir yapı içerisinde bulunan türbe bu tarihte Evliya camisinin restorasyonu sırasında basit yapılı duvarlar kaldırılarak Evliyanın sandukası ahşap çerçeve içerisine alınmış ve kabrinin bulunduğu alana kubbeli bir şadırvan yapılmıştır. Türbenin giriş kapısında bulunan 1617 tarihli Osmanlıca kitabede kubbeli şadırvanın giriş kapısına orijinal hali ile yerleştirilmiştir. Bu kitabe Mehmet Dervîş Paşa tarafından Hicri 1026 Miladi 1617 tarihinde yaptırılmış olup, Osmanlıca ' Hak nasip etti yapıldı merkad-i nevgülzar. Ebul Hasan Harakan şeyhi yattuğu bu yerdir ' anlamındadır.

Evliya camii külliyesindeki kubbeli şadırvanın içerisinde Ebul Hasan Harakani'ye ait türbenin etrafında 21 adet mezar daha bulunmaktadır. Bu mezarlardan birisi 1767 yılında Kars Beylerbeyi Kethüda Mehmet Paşaya ait Kars'taki tek kavuklu mezardır. Diğer bir mezar ise 1877-78 Osmanlı-Rus savaşı sonrası Kars'ın 40 yıllık Rus işgali sırasında şehirdeki Ermeni ve Rus baskılarına karşı Türk ahaliyi eğiterek Kars'tan göç etmelerini önleyerek şehrin Türk nüfusunu korumak için mücadele veren Evliya camisinin o tarihteki imamı Hafız Kurban Efendiye ait mezardır.

Ebul Hasan Harakani türbesi ve Evliya camii külliyesi Vakıflar Genel Müdürlüğünün mülkiyetinde olup, Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıkların Koruma Bölge Kurulunun 09.05.1990 tarih ve 227 sayılı kararı ile tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

Türbenin giriş kapısındaki 1854 tarihli Osmanlıca kitabe

*Hak nasibitdi de yapıldı Merkad-i nevgül'zâr
Bû'l-Hasen Khrkanî Şeyh'ünyatduğıdur bu mezâr.*

*Ol Muhammed-Dervîşitdi bu makamı böyle hoş
Evliyânun aşkına olsun fedâcânlarhezâr.*

*Her Murâd hâsıl olur sıdk-ile bunda ey dede
Her kim ihsâneylie bulunur derdine izâr.*

*İncidenler bu makamı incidiser o Hakkı
Çün 'ihâninüihânu'l-Lah' Kelâmunda yazar.*

*Târih ün-Nebî-i birden Yûsuf Mollâ dedi
Bâşedîn-sâl sitte vü 'İşrînhezâr (1026-1617)*

Baltık Mimarisi

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda Kars 40 yıl Rus işgalinde kalmıştır. Ruslar 1878 yılından 1918 yılına kadar şehirde yeni bir imar çalışması başlatmışlardır. Ruslar askeri vilayet olarak ilan ettikleri Kars ilindeki yeni imar çalışmaları sırasında bu günkü Yusufpaşa, Ortakapı ve Cumhuriyet Mahallelerinin merkezini oluşturduğu yeni bir şehir planını kurmuşlar.

Özellikle 1706 yılında Rusya'nın kuzeyinde Baltık denizi tarafında uygulanan bir mimari anlayışı Kars'a uygulamışlar. 1882'li yıllarda Hollanda'dan getirdikleri mühendislerle yaptırarak şehirdeki imar çalışmalarına hız vermişlerdir. Yeni şehir planı birbirini dik kesen ızgara planlı caddelerden oluşmuştur. Bu geniş caddelerin üzerine 1890 yılından başlayarak 1917 yılına kadar Baltık mimari tarzında düzgün kesme bazalt taşından tek katlı, iki katlı nadir olarak da üç katlı binalar yapmışlardır. Bu binaların giriş cepheleri yalancı sütunlar, bordür kabartma taşlarla süslenmiş olup iç mekanları genelde uzunca bir koridor etrafına iç içe açılan oda ve salonlardan oluşmuştur. Binaların iç mekanlarında dikkati çeken bir başka özellik şömine biçiminde PEÇ adı verilen ısıtma sistemidir. Baltık mimari tarzında yaptırılan bu taşınmazlardan 190 tanesi günümüzde tescil edilerek koruma altına alınmış olup, koruma altına alınan taşınmazların büyük bir kısmı şahısların mülkiyetinde konut olarak kullanılmakla beraber bir kısmı işyeri, bir kısmı da resmi kurum olarak kullanılmaktadır.

